

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ НАУКИ“

Таня Райчева Петрова

МИТНИЧЕСКО РАЗСЛЕДВАНЕ

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“**

София

2023

**УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ НАУКИ“**

Таня Райчева Петрова

МИТНИЧЕСКО РАЗСЛЕДВАНЕ

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“**

**Професионално направление: 3.6. Право
Научна специалност: Наказателен процес**

**Научен ръководител
доц. д-р Бойко Рашков**

**София
2023**

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от катедра „Наказателноправни науки“, Университет за национално и световно стопанство (УНСС) на 21 декември 2022 г.

Дисертацията съдържа 239 стр., в които 8 фигури и 6 стр. литература, включваща 101 заглавия, от които 96 на български език, 5 чуждоезични. Списъкът с публикации по темата на дисертацията включва 4 заглавия.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 10.03.2023 г. от 14.00ч. в зала 2032-А на УНСС пред научно жури.

Материалите по защитата ще бъдат публикувани на интернет страницата на УНСС - <http://www.unwe.bg/konkursi> и ще бъдат на разположение на интересуващите се в сектор „Научни съвети и конкурси“, дирекция „Наука“ в УНСС.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Обща характеристика на дисертационния труд.....	4
II. Кратко изложение на дисертационния труд	12
III. Публикации на автора по темата на дисертационния труд	38

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на изследването

В различни исторически и политико-икономически периоди наказателнопроцесуалната система на Република България (РБ) е включвала митнически служители като разследващи органи. Продължителното търсене на решение на въпроса да се възложи ли на митническата администрация дейност по разследване на престъпления и кои конкретно да са те, доведе до непоследователни законодателни политики. Присъединяването на РБ към Европейския съюз (ЕС) промени това. Първо, наложи се синхронизация на националното и европейското митническо законодателство. Второ, контрабандата се разгърна в големи мащаби, използва се за пране на пари, финансиране на тероризъм и др. Самата криминогенна обстановка определя актуалност на темата, доколкото митническите органи, осъществявайки контролна и надзорна дейност, са първите, които установяват нарушения/престъпления на митническия режим. В този смисъл е важно да се анализират предоставените на митническите служители правомощия да разследват престъпления.

Наказателнопроцесуалната дейност на разследващия митнически инспектор и митническите органи е обект на изолирани анализи в правната литература. Актуалността на изследването се състои в това, че е комплексно и систематизирано. Обсъдени в последователност са резултати от изследване на правни норми и институти, които определят съдържанието на понятието „митническо разследване“ за целите на наказателното производство. Структурирането на разследващи органи в съдебната и в различни звена на изпълнителната власт налага уеднаквяване в известна степен на изисквания за назначаване, процедури, правила и правомощия, тъй като дейността по разследване е единна, държавна и регулирана от Наказателно-процесуалния

кодекс (НПК). Съвременните условия открояват самостоятелно значение на митническите служители – разследващи органи в борбата с престъпността, което изисква и съответно държавно овластяване и осигуряване на гаранции за законосъобразно разследване на престъпления, свързани с митническия, валутен и фискален режим, което също определя актуалността на изследването.

2. Обект на изследването

Обект на изследването са митническото и наказателнопроцесуалното законодателство в частта, в която уреждат принципите, институтите, правомощията, които регулират дейността по разследване на престъпления по реда на НПК от митнически служители – разследващ митнически инспектор и митнически органи.

3. Цели и задачи на дисертацията

Целта на изследването е да се анализират приложими норми на митническото и наказателнопроцесуално законодателство, от значение за дейността на разследващия митнически инспектор и митническите органи; да се обсъди статута и правомощията им да извършват цялостно разследване или действия по разследване и да обосноват изводи относно необходимостта за оптимизиране на законодателството.

За постигането на целта са поставени конкретни задачи. Първо, да се извърши исторически преглед на обществените отношения, които определят значението и развитието на митническите отношения и промените на законодателството в различни времеви периоди, от Освобождението на България. Второ, да се подложат на изследване възприетите правни понятия, институционални особености и форми на взаимодействие на митническите служители с други държавни органи. Трето, да се извърши сравнителен анализ на изискванията за назначаване, дейностите и правомощията на разследващия

митнически инспектор, следователите, военните следователи, разследващите полицаи и разследващите военни полицаи и на митническите, полицейските и органите на военната полиция. Тази задача е важна за установяване на сходства и извеждане на предложения за законодателни промени с цел преодоляване на различията. Четвърто, да се извърши статистическо изследване на данни за образуваните досъдебни производства (ДП) по конкретни престъпни състави и обща натовареност на годишна база. Обработени са данни от два източника: предоставени и официално обявени и публикувани от Прокуратурата на РБ (ПРБ) и Агенция „Митници“ (АМ) за период от 2016г. до 2022г., първо шестмесечие и резултатите са онагледени в съответни фигури. Петата задача е свързана с проучване и анализ на международната дейност на митническите органи. В тази връзка, освен правната рамка са изследвани и резултати от взаимодействие в различни съвместни операции, които допринасят за разкриване и предотвратяване на престъпления. Шестата задача да се обосновават изводи наложи обобщаващ анализ на правни норми и институти, установяване на неясни, непълни или противоречиви законодателни решения и предложения de lege ferenda.

4. Методи на изследването

За постигане на задачите са използвани различни научни методи: исторически и правно - исторически; юридически (правно - догматичен); сравнителноправен, догматично - тълкувателен (езиково, систематическо и логическо тълкуване), критичен, статистически, емпиричен, анализ и синтез.

Чрез историческия метод са проследени обществено - икономическите отношения в РБ от 1878г. до настоящия момент като основа на съответното законодателно регулиране на митническите отношения, а чрез правно – историческия се обсъдиха приложимите в различни моменти правни норми.

Прилагането на юридическия метод (правно - догматичен) позволи да се анализира действащата законова уредба на митническото разследване, а чрез догматично - тълкувателния и способите на езиково, систематическо и логическо тълкуване – да се установят противоречия, празноти и неясни правни положения.

Със сравнителноправен метод са обяснени и акцентирани непоследователните законодателни решения относно правомощията на митнически служители да разследват престъпления, анализирана е правната регламентация на техния статут в различни политико - икономически и исторически периоди. Съпоставени са отделни правни институти, свързани с дейността на другите разследващи органи в РБ. По този начин се изпълни задачата да се открият идентичността и различията в компетентността им, обусловена от спецификата на обществените отношения, свързани с отделни категории държавни служители. Изследвани са теоретичните възгледи на други автори в доктрината. Критично са анализирани някои становища в правната литература и съдебната практика, свързана с отделни части от изследвания обект.

Използвани са статистическият и емпиричният метод за събиране и оценка на данни и резултати от митническото разследване. Приложени са научните методи анализ и синтез за изследване на събраните и обобщени данни, предоставени от различни институции и публикуваните на техните официалните страници.

5. Научни приноси на дисертационния труд

Научните приноси на дисертационния труд се изразяват в следното:

5.1. За първи път в правната доктрина се прави обхватно изследване на наказателнопроцесуалната дейност на митническият разследващ инспектор и митническите органи.

5.2. Разгледани и систематизирани са правни институти, които се отнасят до дейност по разследване на престъпления, извършвана от митнически служители.

5.3. Предложен е исторически анализ на обществените, политически и икономически отношения като предпоставка за различни наказателнопроцесуални решения относно органите, разследващи митнически, валутни и някои фискални престъпления.

5.4. В сравнително - правен аспект е разгледано законодателството, регулиращо назначаемост, независимост, компетентност и правомощия на митническите служители – разследващи органи и е съпоставено с другите разследващи органи в Република България (РБ). Изведени са различия и противоречия, които са нелогични и налагат тяхното уеднаквяване и отстраняване, като предпоставка за ефективност на наказателнопроцесуалната дейност.

5.5. Проведено е статистическо изследване, като данните са изведени от два източника – Прокуратурата на РБ (ПРБ) и Агенция „Митници“ (АМ). С него е онагледено разследването, извършвано от разследващ митнически инспектор по общ брой, териториален и предметен признак на образувани и водени дела в периода 2016г. до 2022, първо полугодие.

5.6. Извършено е проучване и анализ на международната дейност на митническите органи с акцент върху значението и постиженията на международното сътрудничество за разкриване и предотвратяване на трансгранични престъпления.

5.7. Дисертационният труд съдържа предложения *de lege ferenda*, които се отнасят до следното: прецизиране, изменение и допълване действащи правни норми; възстановяване на отменени правни институти; създаване на нови правни положения.

6. Практическо значение на изследването

В дисертационния труд са разгледани противоречия и празноти в законодателството, които могат да се преодолеят чрез използване на научните методи на догматичното тълкуване. Посочени са различни подходи в правоприлагането на правни институти, опасността за незаконосъобразни действия по разследване и последиците от тях, както и значението на правилното и законосъобразно проведено разследване в първата фаза на наказателния процес за решаване на делата в разумен срок чрез прилагане на институтите за ускоряване на наказателното производство.

Направени са предложения за създаване на по-добри практики:

- да се създадат правила за взаимодействие между разследващите органи с вътрешноведомствени актове и/или инструкция за взаимодействие с ПРБ за действията по разследване, извършени при условията и по реда на чл. 212, ал. 2 от НПК, в които да се включи и съдебна практика. Би могла да се актуализира Инструкция № 1 от 22.03.2004 г. за работата и взаимодействието на органите на предварителното разследване;
- да се създадат правила за взаимодействие между разследващите органи или указания от ВКП за провеждане на контролирани доставки;
- да се изготвят унифицирани правила за разследващите органи, свързани с взаимодействието по дела от компетентност на ЕППО;
- Централна митническа лаборатория да бъде категоризирана като криминалистическа.

Обсъдените в изследването практически проблеми могат да се ползват от държавни органи, практикуващи юристи и студенти по право.

7. Аprobация на дисертационния труд

В дисертационния труд са използвани препратки към авторски доклад¹ и статия,² свързани с проблематиката.

7.1. Статии, свързани с темата на дисертацията:

7.1.1. *Съкратеното съдебно следствие – възможност за разглеждане и решаване на делата в разумен срок*, сп. Юридически сборник 2021 на Бургаски свободен университет, Б., 2021, ISSN 1311-3771.

7.1.2. *Митническите лаборатории – възможности за подпомагане на наказателнопроцесуалната дейност*, приета за публикация в Юридически сборник на Бургаски свободен университет за 2022, ISSN 1311-3771.

7.1.3. *Митнически мобилни групи*, приета за публикация в сп. Общество и право, бр.1/2023 на Съюза на юристите в България, ISSN 0204-8523.

7.2. Доклади, свързани с темата на дисертацията:

7.2.1. *Съкратено съдебно следствие – динамика на законодателството и съдебната практика* - международна научна конференция на тема: „Ролята на съдебната практика за развитието на правото“, организирана от ВСУ „Черноризец Храбър“, проведена на 18 – 20.09.2020г., Сборник доклади от Лятната научна сесия на ВСУ, 2020.

7.2.2. *Видеоконференцията – възможност за провеждане в наказателното производство*, Сборник с доклади от научна конференция „100 години УНСС – 100 години право в УНСС, т. 2 Актуални проблеми на публичното и наказателното право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки.“, Издателски комплекс УНСС, С., 2021.

---

¹ Видеоконференцията – възможност за провеждане в наказателното производство, Сборник с доклади от научна конференция „100 години УНСС – 100 години право в УНСС, т. 2 Актуални проблеми на публичното и наказателното право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки, Издателски комплекс УНСС, С., 2021

² Съкратеното съдебно следствие – възможност за разглеждане и решаване на делата в разумен срок, сп. Юридически сборник 2021 на Бургаски свободен университет, Б., 2021.

8. Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 239 страници, включително 8 фигури, списък на използваните съкращения, съдържание и списък на използваната литература 6 страници. Броят на бележките под линия е 347. Библиографията включва 101 заглавия, от които 96 на български език, 5 чуждоезични. Дисертационният труд е структуриран както следва: заглавна страница; използвани съкращения; съдържание; увод; изложение, в което са обособени четири глави; заключение; списък на използваната литература. Приложена е декларация за оригиналност. Всяка глава съдържа отделни параграфи, а параграфите - тематични заглавия и подзаглавия, означени с арабски цифри.

II. Кратко изложение на дисертационния труд

Увод

Уводът представя обекта и необходимостта от извършване на изследването, както и структурата на дисертационния труд. Формулирани са цел, задачи и методи на научното изследване. Присъединяването на РБ към ЕС определи територията ни като част от митническата територия на Съюза. Глобализацията доведе до нови форми на трансграничната престъпност, свързана с незаконно пренасяне на стоки, пари, ценности, оръжие, наркотици и др., трафик на хора, културни и археологически ценности от една страна, а от друга, защитата на митническата територия на РБ и на ЕС е основен приоритет. Ето защо дейността и правомощията на митническите служители – разследващи органи са анализирани от гледна точка на наказателнопроцесуалната дейност, която извършват по реда на НПК в ДП. Известни са изследвания, анализи и научни трудове, насочени към митническото законодателство, контролните и надзорни функции на митническите органи, разузнавателната и оперативно – издирвателна дейност, включително със сходно наименование „Митническо разузнаване и разследване“.³ Авторът обаче, не засяга наказателно-процесуални аспекти на разследването, а само щрихира някои от тях, като неточно прилага възприети в доктрината понятия. Критични бележки и към друг негов научен труд „Митнически процес, надзор и контрол“, С., 2003 са отправени по повод изследвания относно митническото право.⁴

---

³ Младенов, П. Митническо разузнаване и разследване, С., 2011

⁴ Златарев, Е, Митническо право, С. 2006, с. 129 – Авторът изразява отношение към „научните достойнства“ на труда, заявявайки „...подобни коктейли не са годно средство за обучение на бъдещите професионалисти...“ предвид „допуснато безпрецедентно смесване в представите на автора на форми, способности, средства за въздействие и пр....“.

Възприеха се и се приложиха общоевропейски стандарти и добри практики и на митническите служители: разследващ митнически инспектор и митнически органи се възложи разследването на престъпления по чл. чл. 234, 242, 242а и 251 НК и чл. 255 НК при задължения за ДДС от внос и акцизи.

Глава първа

Исторически бележки. Източници. Функции, задачи и дейност на митническите органи.

§ I. Митническо законодателство и митническа политика на РБ

1. Историческо развитие на митническото законодателство

Направен е исторически преглед на нормативната база от Освобождението на България през 1878г., митническата политика на РБ и отражението на членството ѝ в ЕС върху развитието на националното законодателство. Отбелязано е, че с Указ № 2 от 07.07.1879 г. Княз Александър I Батенберг учредява митниците и митарствените пунктове и постановява облагане с мито на чуждестранни стоки и безмитен внос от Източна Румелия и Македония, по – късно са утвърдени „Привременни наставления за митарските учреждения на Българското княжество“. Направен е исторически преглед на митническите нормативни актове: първият Закон за митниците (ЗМ) е от януари 1885 г.; следващият от 1906 г.; от 01.01.1949 г. е в сила нов; през 1960 г. е приет поредният ЗМ. В тази връзка са разгледани и обществено-икономическите условия, промените в международните отношения през 80-те години на ХХ век, довели до разпадане на социалистическата обществено-политическа система, възникването на нови суверенни политически субекти, и ориентиране на бившите социалистически страни и новосъздадените държавни образувания към либерализъм, пазарна икономика и правов ред.

2. Митнически съюз на ЕС

В краткост са анализирани процесът на обединяването на Европа въз основа на митнически съюз, учредителните договори, актовете и етапите на развитие на (ЕС). Важна роля за утвърждаването и оптимизирането му има взаимодействието между митническите администрации на държавите членки за: прилагане на едни и същи правни механизми; осъществяване на митническата политика на Съюза; защита на съюзната територия и неговите граждани в борбата с организираната престъпност и тероризма, трафика на наркотици, хора, оръжия, пране на пари, данъчни и митнически измами и др.

3. Европейски характер на митническата политика на България

В исторически план е разгледана обществено – икономическата и политическа основа, свързана с промените в РБ след 1989г. Отбелязано е, че Конституцията на РБ (КРБ) от 1991г. установи икономическа и политическа система на демократичност и пазарна икономика, което промени функциите и задачите на българските митници и утвърдения до момента митнически режим. През 1993 г. е подписано Европейското споразумение за асоцииране между Европейската общност и РБ⁵ (ЕСА), което наложи нов европейски стандарт на митническата политика на РБ, нов ЗМ и Правилник за неговото прилагане (ППЗМ), в сила от 01.01.1999г., чиито разпоредби са хармонизирани с европейското законодателство. Първата, затворена още през 2002г. преговорна глава от законодателството на ЕС е 25-та „Митнически съюз”.

§ II. Източници на митническото право

1. Общи положения

---

⁵ Европейско споразумение за асоцииране между Европейските общности и техните страни членки, от една страна, и Република България, от друга страна, подписано на 08.03.1993 г. в Брюксел, Белгия, ратифицирано със закон, приет от 36-о Народното събрание на 15.04.1993 г. (ДВ, бр. 33 от 20.04.1993 г.), в сила от 01.02.1995 г.

Обсъдени са общи доктринални положения, свързани с темата, за да се разграничат три групи източници: на националното вътрешно право, на международното публично право и на правото на ЕС (ПЕС). Това е необходимо и е предмет на изследване, доколкото контролна и надзорна дейност е свързана с митническото разследване и източниците на митническо законодателство и допринасят за анализ на правомощията на митническите органи по Наказателно-процесуалния кодекс (НПК).

2. Източници на националното право

Разграничени са източниците на националното право. Основен източник е Конституцията, а главен за митническото разследване е НПК. Цитирани са законови източници на наказателнопроцесуалното и на митническото право, относими към митническото разследване. Обяснено е изключването на обичая и съдебната практика като източник, предвид държавната регулация на тези отношения.

3. Източници на международното публично право

Обсъден е възприетият в РБ конституционен модел на признание на международните договори като източник на правото, чрез инкорпориране на актовете в националната правна система. Такива са многостранни и двустранни споразумения, с които се договарят механизми за взаимодействие между администрациите за предотвратяване и разкриване на трансгранични престъпления, включително срещу митническия, валутен и фискален режим.

4. Източници на правото на ЕС

На следващо място, разгледано е и ПЕС, тъй като митническото законодателство е систематизирано и кодифицирано в Митнически кодекс на

Съюза⁶ (МКС) и актове за прилагането му: делегиран регламент,⁷ регламент за изпълнение⁸ и актове във връзка с действието на електронните системи за обмен и съхранение на информация, предвидени в кодекса.⁹ Подчертано е, че в сферата на националната сигурност, здравеопазването и околната среда националната компетентност е запазена, поради което изискванията и ограниченията за внос, износ, транзит на стоки, свързани с тези области, както и със сигурността на обществото и гражданите се регулират от вътрешното законодателство, но то също следва да не нарушава законодателната основа на ПЕС.

Подчертани са изводи в следните насоки: договорите за създаване на ЕС се определят като *lex generalis*, регламентите, които кодифицират митническите отношения имат характеристики на *lex communes*, тъй като въведените с тях правила са приложими за всички сходни случаи и субекти на митническата територия на ЕС и *lex speciales*, защото регулират специфична правна материя; учредителните договори на ЕС имат характер на основен

---

⁶ Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 година за създаване на Митнически кодекс на Съюза. Регламентът преразглежда и заменя Регламент (ЕС) № 450/2008 за Модернизиран митнически кодекс (отменен преди датата на прилагането му поради редица причини от геополитическо и икономическо естество). Регламент (ЕС) № 952/2013 се прилага изцяло от 1 май 2016 г. До тогава част от разпоредбите му се прилагат паралелно с разпоредбите на Регламент (ЕИО) №2913/92 г. и Регламент (ЕИО) №2454/93 г. на Комисията.

⁷ Делегиран регламент на Комисията (ЕС) 2015/2446 от 28 юли 2015 година за допълнение на Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на подробни правила за някои от разпоредбите на Митническия кодекс на Съюза

⁸ Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2447 на Комисията от 24 ноември 2015 година за определяне на подробни правила за прилагането на някои разпоредби на Регламент (ЕС) № 952/2013

⁹ Делегиран регламент (ЕС) 2016/341 на Комисията от 17 декември 2015 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския парламент и на Съвета чрез преходни правила за някои разпоредби от Митническия кодекс на Съюза, за случаите, когато съответните електронни системи все още не са в действие, и за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2015/2446

Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1026 на Комисията от 21 юни 2019 година относно техническите разпоредби за разработването, поддържането и използването на електронните системи за обмен и съхранение на информация съгласно Митническия кодекс на Съюза

Решение за изпълнение (ЕС) 2019/2151 на Комисията от 13 декември 2019 година за създаване на работна програма относно разработването и въвеждането на електронните системи, предвидени в Митническия кодекс на Съюза, което замени Решение за изпълнение (ЕС) 2016/578 на Комисията от 11 април 2016 година за създаване на работна програма относно разработването и въвеждането на електронните системи, предвидени в Митническия кодекс на Съюза

източник; наказателнопроцесуалното право се регулира от националното законодателство, а митническото – преимуществено от ПЕС; националният ЗМ не съдържа специфични митнически процедури, а устройствени въпроси и правомощия на служителите.

5. Правото на ЕС – източник на наказателноправно и наказателнопроцесуално регулиране

Отбелязано е, че на европейско ниво са създадени актове, които се отнасят до отделни наказателнопроцесуални институти. За разлика от митническото законодателство, към момента все още няма единен европейски наказателен процес. Изборът и систематизирането на наказателната и наказателнопроцесуална дейност са предоставени на всяка суверенна държава, чрез националното законодателство.

§ III. Митническа администрация и органи. Функции, задачи и дейност.

1. Основни структури и дейност на митническата администрация

Разгледана е структурата на митническата администрация. АМ се състои от Централно митническо управление (ЦМУ), териториални дирекции (ТД) с митническа компетентност, в които се включват териториално управление, митнически бюра и митнически пунктове. Отделено е внимание на функциите на Дирекция „Митническо разузнаване и разследване“ (ДМРР), Митническите мобилни групи (ММГ), Централната митническа лаборатория (ЦМЛ) и др. административни звена, както и на Гранични контролно-пропускателни пунктове (ГКПП), където се наблюдава най - пълно разгръщане на митническата дейност. Обсъдени са функционални специфики и задачи на митническите органи. Уточнено е, че за целите на изследването понятието „митнически орган“ е отнесено към служителите на митническата администрация с контролна, надзорна или разследваща компетентност, но не включва разследващия митнически инспектор, за да се разграничи като

разследващ орган по смисъла на НПК (чл.52, ал.1, т.3) и е обосновано изведено като част от понятието „митническа администрация“. С дължимо внимание са обсъдени специфични за тях функции: „контролни“, „надзорни“, предотвратяване и разкриване на митнически нарушения и са обяснени понятията „контрол“ и „надзор“. Изследването на типичната митническа дейност обосновава необходимостта разследването на престъпления против митническия, валутния и фискалния режим на страната да се възложи на служители в митническата администрация.

Митническите органи извършват правно регламентирана държавна дейност в три направления: разузнаване, оперативно-издирвателна дейност и разследване. Извършен е сравнителен анализ с идентична дейност, осъществявана от полицейските органи в МВР, установени са сходство и различия.

На първо място, обсъдена е разузнавателната дейност. Съпоставена е с полицейската разузнавателна дейност. Установените различия са свързани със специфичната цел митническото разузнаване да охранява правата на гражданите, фискалната политика, митническата територия на РБ и на Съюза, да предотвратява и разкрива митнически нарушения/престъпления. Наблюдаваните обекти и отношения, винаги са и с национален, и с международен характер. Различно е изискването за секретни сътрудници: АМ не поддържа, за разлика от Министерство на вътрешните работи (МВР) и Държавна агенция "Национална сигурност" (ДАНС). Най – важното за дейността им различие се състои в това, че митническите органи не използват специални разузнавателни средства (СРС), въпреки че придобита предварителна информация за престъпление е основание да се предприемат неотложни действия по разследване по смисъла на чл. 212, ал.2 НПК. Участват в контролирани доставки само съвместно с органите на МВР и на ДАНС и с

разрешение на съответната прокуратура (чл.16, ал.1, т.11 ЗМ), дори и по линия на международно сътрудничество. Изведените различия са съществени, нелогични и необосновани и са основание за законодателна реформа в съответните разпоредби на Закона за специалните разузнавателни средства (ЗСРС).

На второ място, установи се, че оперативно - издирвателната дейност (ОИД) е свързана с разследването. Нейна цел е предотвратяване, разкриване и документиране на престъпленията по чл.194, ал.3 НПК, във връзка с което е осигурен достъп до различни национални информационни системи, които се ползват при спазване на принципа „необходимост да се знае“ (чл. 3 от Закон за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ)).

На трето място, анализирана е дейността на митническия орган по разследване. Понятието „митническо разследване“ е разгледано в „широк“ и в „тесен“ смисъл. В „широк“ смисъл включва и дейността по разследване на административни нарушения. Направено е разграничение между митническите нарушения и престъпленията, анализирана е обществената опасност като критерий за съответно определяне. Цитирани са примери на „нарушения“, за които е предвидена административно-наказателна отговорност, но при определени признаци на деянието, изпълват състав на престъпление, а разграничителен признак при част от тях е стойността на предмета на нарушение. Конкретизирано е, че правомощията им произтичат от НПК и ЗМ и осъществяват разследване в случаите, при условията и по реда на НПК.

2. Сътрудничество и взаимодействие с други държавни органи

Обсъдено е и сътрудничеството на митническите органи с други държавни органи: МВР, ДАНС относно използването на резервационни данни на пътниците с цел предотвратяване, разкриване, разследване и наказателно

преследване на терористични и други тежки престъпления; Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество (КПКОНПИ); ПРБ. Внимание е отделено на сътрудничеството, осъществявано на ГКПП и ММГ като пример за ефективно взаимодействие с органите на МВР в борбата с престъпността.

Глава втора

Митническите служители – разследващи органи.

§ I. Разследващи органи в митническата администрация. Правна регламентация.

1. Ретроспекция на законодателството до 2006 г.

Направен е исторически преглед на наказателното и наказателнопроцесуално законодателство, което урежда въпросите за разследване на митнически нарушения/престъпления до 2006г. Акцент в изследването е въведената през 1999г., процесуална фигура „митнически дознател. Присъединяването на РБ към ЕС на 1 януари 2007 г. е предпоставка за съвременното законодателно решение да се възстанови компетентността им. С НПК/2011г. в системата на разследващите органи са включени "разследващ митнически инспектор" и „митническите органи в АМ“ за престъпления по чл. чл. 234, 242, 242а и 251 НК, а от 2015г. и по чл. 255 НК по отношение на задължения за данък добавена стойност (ДДС) от внос и акцизи.

В изследването са обсъдени и изведени дефиниции на понятията „митнически орган“ и „разследващ митнически инспектор“.

Понятието „митнически органи“ се съдържа в чл. 5 МКС, която е възприета в § 1, т. 9 от ДР на ЗМ: „длъжностните лица от митническите учреждения, които осъществяват митнически надзор и/или извършват контрол или дейност по разследване по реда на НПК“. Обобщено е, че не всички митнически служители са митнически органи, а само тези, на които

законодателят е възложил конкретни функции да осъществяват митнически надзор и/или извършват контрол или дейност по разследване по реда на НПК.

Легална дефиниция на „разследващ митнически инспектор“ няма, извежда се от правната доктрина и логическото тълкуване на разпоредбата на чл.10а ЗМ. Доказва се, че: разследващият митнически инспектор е държавен орган от изпълнителната власт – митнически служител, назначен по служебно правоотношение, на който е възложено да осъществява дейност по разследване на конкретни престъпления в случаите, при условията и по реда на НПК, като в своята дейност се подчинява на закона. Буквалното и логическо тълкуване на чл. 5 МКС и § 1, т. 9 ЗМ определя разследващия митнически инспектор като „митнически орган“, въпреки, че в ЗМ не е посочен изрично, а е използвано обобщаващо понятие за идентифицирането му („митнически служители“).

§ II. Статут и компетентност

В раздел втори са обсъдени подробно правното положение, статутът и правомощията на разследващия митнически инспектор и на митническите органи.

1. Статут

Извършен е сравнителен анализ на правните норми, регламентиращи статута на разследващите митнически служители и другите разследващи органи в РБ: прокурор и следовател (гл. IX на Закон за съдебната власт (ЗСВ); служителите на МВР (чл. 142 Закон за Министерството на вътрешните работи (ЗМВР) и на Министерство на отбраната (МО) (чл. 6, ал. 3 и чл.10 и сл. Закон за военната полиция (ЗВП). Статутът на митническите служители се извежда от НПК, ЗМ и в Закон за държавния служител (ЗДСл). Правомощията им да разследват са регламентирани в НПК, а в ЗМ - изискванията за назначаване,

организационни и функционални въпроси и митнически правомощия.

2. Компетентност

Отграничена и анализирана е компетентността на разследващите митнически служители по различни признаци. С нужното внимание е извършен кратък анализ на престъпните състави по чл. чл. 234, 242, 242а, 251 и чл. 255 НК. Описани са инкриминиращите признаци, които ги разграничават от митническите нарушения.

Изяснена е процесуалната компетентност на двете групи разследващи служители. Сравнителен анализ установи различия. Разследващият митнически инспектор извършва цялостно разследване по реда на НПК. Той не упражнява контролни и надзорни правомощия. Митническите органи извършват отделни действия по разследване - оглед/освидетелстване, претърсване, изземване, разпит и обиск по реда на чл. 164 НПК (чл. 212, ал. 2 НПК). Тази дейност не е основна за тях, проявява се инцидентно (в случай на неотложност) при и по повод упражняване на основната им контролна и надзорна дейност и я допълва. Обсъдено е митническото им правомощие да извършват проверка като основание за налагане на принудителни мерки и поставяне началото на наказателно производство. Аналитично са съпоставени митническата проверка и неотложното действие по разследване, изведени са прилики и различия. И двете се извършват от митнически орган при упражняване на държавновластническо правомощие, което цели да се събират фактически данни, свързани с нарушение на митническото, валутното и данъчното законодателство; възможно е да не се събере търсената информация, както и да се провокира доброволно предаване на вещи, документи и др; възможно е да се задвижи юридическа отговорност; приключват с протокол. Различията са подробно изведени и са свързани с това,

че проверката е елемент на контролното правомощие на митническите органи, а неотложното действие е способ на доказване (чл.136 НПК). Това предопределя и различна доказателствена стойност на съставения протокол за целите на наказателния процес.

Обръща се внимание на изключената компетентност по отношение на някои лица: съдии, прокурори и следователи; полицейски и органи по пожарна безопасност и защита на населението; агенти и сътрудници – държавни служители в ДАНС; служители на АМ в качеството им на разследващи органи и др., в това число и военнослужещи, както и по отношение на престъпленията, извършени в чужбина.

Установи се, че единствено за разследващите митнически служители е въведено ограничение да разследват престъпления с участието на друг митнически служител, като в тази хипотеза делата се разследват от служител на МВР. Сравнителен анализ на чл.194, ал.1, т.2 НПК установи, че законът не е последователен - в изключителна компетентност на следователите е да се саморазследват. Тези въпроси налагат предложения *de lege ferenda*.

Разгледани са хипотези на разследване при съвкупност от престъпления, с различна материална компетентност, фактическа и правна сложност, по възлагане. Обсъдена е териториалната им компетентност.

Отделено е внимание на правомощията им да разследват дела по реда на глава XXXI „а“ от НПК (отм. със ЗИД ЗСВ/2022г.), тъй като действията по разследване запазват своята доказателствена стойност във висящите производства и са обект на проверка и оценка от правоприлагащите органи (чл. 203, ал. 3 НПК). Фиксирани са някои проблеми, които имат значение за практикуващите юристи, които ще анализират законосъобразното приложение на разпоредбите, свързани с компетентността на митническите служители.

3. Правомощие на митническите органи да задържат граждани

В сравнителен аспект е коментирано правомощието на митническите органи да задържат граждани. Установена е идентичност с правомощията на служителите в МВР и МО.

Поставен е въпросът за липсата на такава възможност за разследващия митнически инспектор, както и другите разследващи органи, осъществяващи изключително и в цялост дейност по разследване на престъпления. С правно-историческото тълкуване се изведе предложение за възстановяване на правомощията на разследващите органи да задържат лица за 24 ч., при определени предпоставки с акт, който подлежи на съдебен контрол.

§ III. Принципи и етични правила

1. Основни принципи

Сравнително нормативно изследване установи, че голяма част от принципите, изброени в НПК са механично повторени и в ЗМ (чл. 10 а, ал. 4 и ал.5; чл.16а ЗМ), което е ненужно. Същото е решението и в ЗМВР. Това определя, че не е спазена законодателната техника, предвидена в чл. 10 , ал. 2 ЗНА, което налага привеждане на двата нормативни акта в съответствие с него.

Акцентирано е върху обстоятелството, че основните принципи на наказателния процес са идентични за всички производства. Внимание е отделено на два от тях, които имат специфично проявление по отношение на митническите служители „назначаемост“ и „независимост“.

1.1. Назначаемост

Извършен е сравнителен анализ на положителни и отрицателни предпоставки за назначаване на държавна служба на длъжност разследващ митнически инспектор и митнически органи, както и на изискванията за назначаване на други разследващи органи: следовател, разследващи служители в МВР и МО. Установени са различия по отношение на изискванията за гражданство, съдебно минало, образователен ценз, текст на

клетва. Обсъдено е Решение № 7/2019г. на Конституционния съд на РБ, с което е обявено за противоконституционно изискването за „необременено“ съдебно минало, вкл. и висящи наказателни производства, при назначаване на лица, които кандидатстват за длъжност „митнически орган“ в АМ. Създадена е парадоксална ситуация, защото подобно е изискването за назначаване на длъжност „разследващ митнически инспектор“. По смисъла на § 1, т. 9 от Допълнителните разпоредби (ДР) на ЗМ, той също е „митнически орган“.

Сравнителен анализ на относимите разпоредби в ЗСВ, ЗМВР, ЗВП доказва несъответствия, които следва да се уеднаквят за всички разследващи органи.

Достигнат е извод, че трябва да се обособи категория митнически органи, които ще имат правомощия да разследват по реда на НПК, за да се обезпечи идентичност в изискванията за назначаване (българско гражданство, да не е осъждан за умишлено престъпление, независимо от реабилитацията).

1.2. Независимост

Принципът за независимост е разгледан чрез сравнително нормативно изследване. Обсъдено е, че разследващите органи – митнически служители са в йерархично подчинение в администрацията. Установи се, че по отношение на митническите органи (за разлика от разследващия митнически инспектор), няма изрична забрана за намеса и въздействие от страна на ръководството. И това е резонно, доколкото отношенията имат административен характер и се регулират с властнически метод. Чрез тълкуване независимостта на разследващите се извежда и от чл. чл. 2 и 3 във вр. с чл. 1 ЕКЗПЧОС като елемент на стандарта за провеждане на ефективно разследване на престъпни актове против правата на човека и основните свободи. Анализирани са практиката на ЕСПЧ, която установява две форми на независимост на разследващите органи в ДП – институционална и функционална.

Това изследване на принципа за независимост даде основание за извод, че действащата разпоредба на чл.194, ал.1,т.2 НПК е в нарушение на чл. чл. 2 и 3 във вр. с чл.1 ЕКЗПЧОС. Аргументирана е различна законодателна концепция.

2. Етични правила

Етичните правила са обсъдени с оглед тяхното нормативно регулиране. Те произтичат от качеството „държавен служител“ на разследващия митнически инспектор и митническите органи, регламентирани са в подзаконовни актове и са обвързани с морала и лоялността. Сравнителен анализ показва, че проявлението им изпълва всички страни на осъществяваната от тях изпълнителска дейност. Основните принципи, възприети в НПК се отнасят към наказателното производство и се проявяват в хода на процеса. Нарушението им винаги се санкционира. Критично е обсъдено становище на друг автор, че „етичните правила“ са субсидиарни принципи на митническо разследване.

Глава трета

Митническото разследване

§ I. Общи положения

1. Уводни бележки

Първият параграф е озаглавен „Общи положения“, защото въвежда в темата.

2. Понятието „митническо разследване“

Митническото разследване е разгледано като процесуална дейност в „широк“ и в „тесен“ смисъл и е обяснено съдържанието на понятието, както следва:

- В широк смисъл обхваща цялостната дейност, като съвкупност от правно регламентирани действия на съответните митнически служители,

насочена към разкриване на митническо нарушение/престъпление, установяване на неговия извършител и осигуряване на доказателствена съвкупност за ангажиране на съответната юридическа отговорност (административна/наказателна).

• В тесен наказателнопроцесуален смисъл, може да се определи като съвкупност от необходими и възможни процесуални действия, които са: правно регламентирани; многообразни/различни по своята същност и специфика; извършвани в продължителен период от време и в конкретна последователност от държавни органи – разследващите митнически инспектори и митническите органи; дейността им е свързана с разкриване на обективната истина относно извършеното престъпление против митническия, валутния режим и/или против финансовата система на страната, в предвидените от закона случаи; непосредствената им задача е събиране и проверката на доказателствен материал по предвидения в НПК ред.

Критикувано е становището на друг автор, изразено в негов труд „Митническо разузнаване и разследване“ относно: съдържанието и правната същност на митническото разследване, като наказателнопроцесуална дейност; интерпретацията и объркването на доктринални наказателнопроцесуални понятия и норми.

Тук е обърнато внимание на въведената с НПК/2005г. „екипност“ на разследване между наблюдаващия прокурор и разследващия орган и неоправданите очаквания на обществото за справяне с престъпността. Критикуван е възприетия модел на прокурора като *dominus litis*.

Направени са изводи, че „разследването“ не е пълноценно: разследващите органи са с относителна процесуална самостоятелност, не проявяват инициативност, очакват разпореждания на прокурора, а последният е прекалено ангажиран, за да има възможност да се запознае с всеки случай в

дълбочина и да отговаря адекватно на нуждите на конкретно разследване. Анализирани са статистически данни от годишни доклади, публикувани на официалната страница на ПРБ за образуванияте и водени от прокурор в различни звена на прокуратурата дела от общ характер. Ето защо е извършен правно - исторически анализ на разпоредби в действащия и отменения НПК и е достигнат извод, че възстановяване на „оперативната самостоятелност“ на разследващите би осигурило независимост и ефективност в борбата с престъпността.

3. Субекти на наказателнопроцесуалното правоотношение

Извършен е преглед на развитието на митническото правоотношение, като предпоставка за възникване на наказателнопроцесуалното. Идентифицирана е идентичност на техните субекти в редица случаи. Подробно внимание е отделено на „Държавата“ като оцетено юридическо лице в производство за престъпление по чл. 255 НК, предвид компетентността на разследващия митнически инспектор по отношение на задължения за ДДС от внос и акцизи. В противоречие с тълкувателната дейност на ВКС и доктринални становища е изразена теза, че граждански иск на Държавата в наказателното производство е недопустим. Държавата има друг инструмент за защита на финансовите си интереси – особено данъчно производство.

4. Основания за прекратяване и спиране на наказателно производство.

Принципът *ne bis in idem*

Изброени са основанията за прекратяване и спиране на наказателното производство, които са общоизвестни. Специално внимание е отделено на принципа *ne bis in idem*, тъй като е въведен едва през 2017г. и е приложим по отношение на престъпленията, разследвани от митнически служители.

§ II. Способи на доказване

Направена е обща характеристика на доказването като процесуална дейност за целите на митническото разследване. Внимание е отделено на способите разпит, експертиза, оглед, претърсване и изземване, задържане и изземване на кореспонденция, тъй като имат по-често приложение в митническото разследване.

1. Разпит

Разпитът е способ за събиране на данни, който е доктринало изяснен. В изследването е включен, тъй като няма ДП без разпит. Обсъдени са разпитите на обвиняем и свидетел.

2. Експертиза

Експертната, като доказателствен способ е разгледана, тъй като в структурата на АМ има самостоятелно звено Централна митническа лаборатория (ЦМЛ), обособени са лаборатории и към териториалните дирекции Митница „Русе“ и Митница „Пловдив“, оборудвана е и мобилна. Служителите изготвят експертни заключения и подпомагат митническите органи в тяхната същинска дейност. Направен е анализ на възможностите да участват в наказателното производство и е изведено предложение ЦМЛ да се сертифицира за криминалистически изследвания.

3. Оглед. Претърсване и изземване

Способите оглед, претърсване и изземване са обсъдени, тъй като все още не са отстранени практически недостатъци в работата на митническите служители, свързани с тяхното прилагане. Те произтичат от това, че претърсване и изземване са принудителни способности и подлежат на предварителна или последваща съдебна санкция и в много случаи извършването им е неотложно и поставя началото на наказателното производство. Въпреки това, митническите органи извършват неоправдано „оглед“, за да избегнат разрешение/одобрение от съда. В този смисъл е

коментирана практиката на Европейски съд по правата на човека (ЕСПЧ) и изведените критерии за приложение на оглед или претърсване.

4. Задържане и изземване на кореспонденция

Задържане и изземване на кореспонденция е способ, който прилага разследващият митнически инспектор, ползва се и в типичната митническа дейност и има приети вътрешни правила за реализирането му.

5. Специални разузнавателни средства (СРС) в митническото разследване

Специалните разузнавателни средства са разгледани като способ на разузнавателната, оперативно-издирвателната и дейността по разследване. Направен е сравнителен анализ със законовите възможности на други органи с идентични правомощия, за да се обоснове извод, че само митническите органи са лишени от възможност да ги използват в предпроцесуалната си работа. Обсъден е чл. 467, ал.7 НПК който е неприложим по отношение на разследващия митнически инспектор и митническите органи. Внимание се обръща на ограничените възможности на митническите органи да използват в пълнота способите за международно митническо сътрудничество. В тази връзка е изследвана „контролираната доставка“ като оперативен способ и е направено предложение Дирекция „Митническо разузнаване и разследване“ (ДМРР) да се добави в чл.3, ал.1 от Закона за специални разузнавателни средства (ЗСРС). Аргументирана е необходимостта всички разследващи органи с правомощия да извършват цялостно разследване да бъдат оправомощени да използват СРС.

§ III. Значение на митническото разследване за съдебната фаза

Този параграф е изведен като самостоятелен, за да се подчертае, че институтите за ускоряване на наказателното производство по глава XXVII НПК „Съкратено съдебно следствие в производството пред първата инстанция“ и глава XXIX НПК „Решаване на делото със споразумение“ могат

да се приложат само, когато митническото разследване е проведено законосъобразно. Това налага да се изясни и приложи правилно митническото законодателство; да се съблюдават изискванията за назначаване на митническите служители - разследващи органи; да се спазят принципите на наказателното производство, а разследването да се проведе по реда на НПК.

§ IV. Статистически анализ

За целите на изследването са събрани и анализирани данни, предоставени или официално публикувани от ПРБ и от АМ. Извършено е статистическо емпирично изследване на дейността на разследващите митнически инспектори в периода 2016г. – 2022г. - първо полугодие. В 8 фигури е онагледен общият брой наблюдавани ДП, образувани по общия ред и общият брой новообразувани ДП по различни състави, водени от разследващ митнически инспектор.

Глава четвърта

Международни аспекти на митническото разследване

§ I. Международно митническо сътрудничество

1. Сътрудничество между държавите – членки на ЕС

Разгледано е взаимодействието на митническата администрация в три направления: сътрудничество между държавите – членки на ЕС, между държавите – членки и трети страни и многостранни и регионални договорености.

Изследвани са разпоредбите на Конвенция Неапол II¹⁰, която регулира формите и реда на сътрудничество между митническите администрации на

---

¹⁰ Конвенция, съставена на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, за взаимопомощ и сътрудничество между митническите администрации, подписана в Брюксел на 18.12.1997 г. (в сила от 23.06.2009 г.)

държавите – членки на ЕС за предотвратяване, откриване, наказателно преследване и наказване на нарушилия митническите разпоредби на ЕС. Изброени са въведените „специални форми“ за трансгранично сътрудничество: действащо преследване, трансгранично наблюдение, контролирана доставка, разследвания под прикритие и съвместни екипи за специални разследвания. Те се използват в случай на незаконен трафик или търговия със забранени стоки (упойващи и психотропни вещества и прекурсори на наркотични вещества, оръжия, амуниции, експлозиви, предмети с културна стойност, опасни отпадъци, ядрени материали и т.н.) или със стоки, за които се дължат данъци или мита, а се цели избягване на заплащането им. РБ е ратифицирала Конвенцията с Декларация за необвързване и е приела само „контролираната доставка“ и „съвместни екипи за специални разследвания“.

Обобщено е, че митническата администрация не ползва всички възможностите за международно митническо сътрудничество в разузнавателната и в оперативно-издирвателната дейност, тъй като няма правна възможност затова.

Обсъдена е и автоматизираната Митническа информационна система (МИС), която генерира база данни, включително протоколи от разследвания. Всяка администрация има достъп до нея и може да извърши проверка на лица и търговци с оглед изграждане на профил или да установят дали са или са били обект на разследване в други държави

2. Сътрудничество между държавите – членки и трети страни

Обсъдени са възможностите за въвеждане на инструменти между ЕС и трети страни по въпроси на общата търговска политика: споразумения за митнически съюз; преференциални договорености; конвенции.

3. Многостранни и регионални договорености

Анализирани са инициативи, свързани с многостранни договорености, дейността на Световна митническа организация (СМО), Инициативата 17+1 и работата на Център за правоприлагане в Югоизточна Европа (ЦПЮЕ, SELEC Southeast European Law Enforcement Centre), създаден с Конвенцията ЦПЮЕ¹¹.

4. Участие на митническите органи в международни операции

Изброени са международни операции с участие на български митнически органи, за да се установи ефективността и значението на международното сътрудничество за охраняване на митническата територия на РБ и на Съюза и за борбата с престъпността.

§ II. Европейска прокуратура

Отдел внимание е обърнато на Европейската прокуратура (ЕППО) като институция, защото създаването ѝ изведе преследването на отделни престъпни посегателства от националната рамка и е регламентирано от ПЕС. През 2021г. по искане на Европейския главен прокурор е разширен кръгът нотифицирани органи по чл. 24 §1 и § 2 от Регламента и са създадени допълнителни канали за докладване на престъпления от нейната компетентност. АМ е допълнена като орган по чл. 24 § 2 от Регламента, в случаите на започнало национално разследване. Със заповед на директора на АМ са определени лицата, които директно ще участват в процеса по докладване и в тази връзка са изработени и утвърдени вътрешни правила за уведомяване и докладване. Към настоящия момент, все още, АМ не е активна в работата с ЕППО.

---

¹¹ Конвенция за Центъра за правоприлагане в Югоизточна Европа, ратифицирана със закон на 16.06.2010 г. (в сила за Република България от 0710.2011 г.)

Заклучение

Заклучението съдържа обобщение на извършеното изследване, посочено е, че е изпълнена целта на дисертационния труд. Конкретизирано е значението на митническите служители – разследващи органи за охраната на националната сигурност, фискалната система, митническия и валутен режим на РБ и на ЕС. Изведени са научните приноси, като е акцентирано на това, че за първи път се прави обхватно сравнително изследване на дейността на разследващите митнически служители.

Проведения исторически, нормативен и сравнителен анализ очерта следните изводи:

- Изискванията за гражданство, „необременено“ съдебно минало и образователен ценз на разследващите органи са различни.

- Единствено компетентността на разследващия митнически инспектор и митническите органи е изключена за престъпления, в които участват служители в същата администрация. За другите разследващи органи такова ограничение няма.

- Правомощията на митническите, полицейските и военнопололицейските органи да използват СРС за разузнавателна и ОИД не са идентични.

- Митническите органи са легално лишени от възможността да използват способности за международно митническо сътрудничество в борбата с трансграничната престъпност.

- ЗМ и ЗМВР противоречат на ЗНА - повтарят и пресъздават норми на НПК.

- Налага се промяна в модела на изследване в НПК, определящ прокурора като *dominus litis* и разширяване на правомощията на следователя,

разследващия митнически инспектор и разследващите полицаи и военни полицаи.

В резултат на проведеното изследване и в съответствие с направените изводи са провокирани предложения *de lege ferenda*:

1. В § 1, т. 9 ЗМ да бъдат включени „разследващите митнически инспектори“ за прецизност.

2. Да се категоризират служителите – митнически органи в две групи: извършващи само контрол и надзор и такива, които наред с митническите правомощия разследват по НПК.

3. Да се извършат законодателни промени в ЗМ, за синхронизиране на изискванията за назначаване на митническите служители, извършващи дейност по разследване с тези, относими за други държавни органи, извършващи идентична държавна дейност.

3.1. В ЗМ да се предвиди изрично изискване за българско гражданство на лицата, които кандидатстват за длъжност „разследващ митнически инспектор“ или за „митнически орган“.

3.2. В ЗМ и ЗМВР да се приеме редакцията на чл.164, т.4 ЗСВ (да не е осъждано на лишаване от свобода за умишлено престъпление, независимо от реабилитацията).

Това ще отстрани противоречието между чл.10 ЗМ и чл.10а ЗМ

3.3. В ЗМ да се включи изричен текст на клетва, съпоставим с този, предвиден в чл. 14, ал. 2 ЗДСл , в чл. 146, ал. 1 ЗМВР и чл. 156 ЗСВ.

3.4. Статутът на митническите служители, осъществяващи дейност по разследване, да се изведе в самостоятелна глава в ЗМ.

4. В § 1, т. 21 от ДР на ЗМ да се посочи, че понятието „контролирана доставка“ ще ползва съдържанието на чл.10а ЗСРС. А в чл.16, ал.1, т.11 ЗМ думата „осъществяват“ да се замени със „съдействат при провеждане на“.

5. В чл.16, т.11 ЗМ думата „осъществяват“ да се замени със „съдействат“.

6. Да се иницират изменения в НПК и ЗСРС, както следва:

6.1. В чл. 13, ал.1 ЗСРС следва да се добави и Дирекция „Митническо разузнаване и разследване“ при Агенция „Митници“.

6.2. Да се измени чл. 476, ал.7 НПК, тъй като само ВКП има компетентност да изпълни искане за международно сътрудничество за трансгранично наблюдение и контролирана доставка. Компетентността на митническите служители може да остане само за участие в съвместни екипи за разследване относно престъпленията от тяхна компетентност (чл.476, ал.3 НПК).

6.3. В чл. 13, ал.1 ЗСРС и в чл.173, ал.1 НПК да се добавят следовател, военен следовател, разследващи полицаи и военен полицаи и разследващ митнически инспектор.

В случай, че това предложение не се приеме, то чл.276, ал.7 НПК следва да се измени, като се вземе предвид, че разследващите органи не са орган по чл.13, ал.1 ЗСРС.

7. Да се възстанови разпоредбата на чл. 201, ал.1 НПК (отм.), която предвиждаше под заглавие „Оперативна самостоятелност на следователя“: „В рамките на своите правомощия следователят самостоятелно решава какви следствени действия трябва да бъдат извършени...“ и да се отнесе за всички разследващи органи.

8. Да се възстанови в действащия НПК правомощието на разследващите органи да задържат лица за 24 часа при наличие на определени предпоставки, като се предвиди и съдебен контрол на акта за задържане.

9. Да се измени чл.194, ал. 3 НПК в смисъл, че разследването се провежда от следовател, когато в престъплението е участвал митнически служител.

10. Да се измени чл. 194, ал.1, т.2 НПК, като се предвиди следователи да бъдат разследвани от разследващ полицай, а за престъпления по чл. чл. 234, 242, 242а и 251 НК и чл. 255 НК по отношение на задължения за ДДС от внос и акцизи – от разследващ митнически служител.

11. ЗМ и ЗМВР да се приведат в съответствие със ЗНА.

12. Да се измени ЗМВР, като се предвиди кандидатите на длъжност „разследващ полицай“ да имат висше юридическо образование.

IV. Публикации на автора по темата на дисертационния труд

1. Видеоконференцията – възможност за провеждане в наказателното производство, Сборник с доклади от научна конференция „100 години УНСС – 100 години право в УНСС“, т. II - Актуални проблеми на публичното и наказателното право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки, Издателски комплекс УНСС, С., 2021, с.300 - 308

2. Съкратеното съдебно следствие – възможност за разглеждане и решаване на делата в разумен срок, Юридически сборник 2021, т. XXVIII, Бургаски свободен университет, Център за юридически науки, Б., 2021, ISSN 1311-3771, с. 61 - 72.

3. Митническите лаборатории – възможности за подпомагане на наказателнопроцесуалната дейност, приета за публикация в Юридически сборник 2022, Бургаски свободен университет, Център за юридически науки ISSN 1311-3771.

4. Митнически мобилни групи, приета за публикация в сп. Общество и право, бр.1/2023 на Съюза на юристите в България, ISSN 0204-8523.